

РОЗДІЛ 6

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КОНЦЕПЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ФАКТОРА ДОСЯГНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ (Воронкова В.Г., Ажажа М.А.)

6.1 В.Вернадський про концепцію ноосферного розвитку сучасного соціуму

6.2 Розвиток концепції когнітивного управління в інформаційному суспільстві як основи конкурентоспроможності, стабільності та досягнення стратегічних інтересів держави

6.3 Розвиток концепції гуманістичного менеджменту як запит на пошуки нових смислів і значень у сучасному менеджменті в умовах інформаційного суспільства

6.4 Розвиток концепції механізмів оптимізації інформаційного суспільства в Україні в контексті ноосферного розвитку

6.5 Розвиток концепції ноосферного мислення як основи інформаційної культури особистості та її адаптації до життя в інформаційному суспільстві

6.6 Формування концепції гуманітарного розвитку сучасної України в умовах глобалізації

Висновки до шостого розділу

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму була розвинена В.І.Вернадським, який висунув поняття «стійкого соціального стану суспільства на основі ноосфери» (терміна, вперше вживаного Т. де Шарденом та Е.Ле-Руа). У ноосфері (чи сфері розуму), як і в звичайній біосфері, відбувається замкнений кругообіг речовин, які повинні утилізуватися і знову переходити у свій корисний продукт. Людина при цьому не повинна жити за рахунок біосфери, її пригнічення і подавлення, а людина та її продуктивні сили повинні стати частиною ноосфери, як безперервно буде обмінюватися речовиною з біосферою.

Виникає напрямок і узгоджений розвиток людини і оточуючого середовища, що називається коеволюція, яка визначається можливостями людського інтелекту, який повинен взяти на себе відповідальність за долю планети. У зверхскладних системах принципово неможливо регламентувати всі елементи процесів, тому система управління не є зверхцентралізованою, а повинна спиратися на принципи, реалізовані у біологічних системах, впливаючи на стратегію розвитку і певні інтегральні характеристики.

Ноосферний шлях розвитку уявляється природним на фоні стрімкого зростання ролі науки (чи колективного розуму) у всіх сферах людської діяльності. Так, у економіці набувають вирішального значення темпи

упровадження нових наукових досягнень та створення нових технологій. Тому необхідне поглиблене пізнання біосферних явищ та закономірностей людського суспільства.

Сьогодні перед людством сформувалися два шляхи розвитку, які ведуть:

- 1) до ноосфери, тобто збільшення зкорельованості процесів у природі і суспільстві;
- 2) до самознищення цивілізації і планети в цілому.

6.1 В.Вернадський про концепцію ноосферного розвитку сучасного соціуму

В. І. Вернадський (1863 - 1945) розвинув сучасне вчення про біосферу і ноосферу. Науку глибокими ідеями, що лягли в основу нових провідних напрямків сучасної мінералогії, геології, гідрогеології, визначив роль організмів у геохімічних процесах. Цінність учення В. І. Вернадського про ноосферу саме в тому, що він виявив геологічну роль життя, живої речовини в планетарних процесах, в створенні і розвитку біосфери і всієї різноманітності живих істот в ній. Серед цих істот він виділив людину як могутню геологічну силу. Сам термін "ноосфера", як і термін "біосфера", не належить В.І. Вернадському, який впродовж всієї своєї невтомній могутній діяльності остерігався засмічувати наукову літературу зайвими словами. Цей термін вперше був використаний в 1926-1927 рр. в статтях П. Тейяра де Шардена і Е. Леруа, написаних після того, як вони прослуховували в Сорбонне в 1922-1923 рр. курс лекцій В. І. Вернадського з проблем геохімії і біогеохімії. В ученні П. Тейяра де Шардена термін "ноосфера" мав сенс містичний. Він вживав його як синонім "царства людського розуму", пройнятого єдиним релігійним світоглядом. В. Вернадський почав застосовувати термін "ноосфера" лише з початку 30-х років, причому в істотно іншому, чим його автори, строго матеріалістичному сенсі. У В. І. Вернадського ноосфера - це не відвернуте царство розуму, а історично неминуча стадія розвитку біосфери. Ноосфера - це нова геологічна оболонка Землі, що створюється на наукових підставах. У 1926 р. в статті "Думки про сучасне значення історії знань" він писав, що створена протягом всього геологічного часу, стала в своїй рівновазі біосфера починає все сильніше і глибше мінятися під впливом наукової думки людства. Ноосфера — ця єдина організована ціла сфера, всі частини якої на самих різних рівнях гармонійно зв'язані і діють погоджено один з одним. Ноосфера — це новий стан деякої глобальної суперсистеми як сукупності трьох могутніх підсистем: "людина", "виробництво" і "природа", як трьох взаємозв'язаних елементів при активній ролі підсистеми людина.

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму є новою галуззю

філософського знання, яка сприяє підвищенню ефективності розвитку сучасного соціуму в усіх його сферах, детермінується визначальною роллю управління у житті суспільства і окремого індивіда в контексті нових викликів глобалізації. Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму, будучи синтезом науки і мистецтва, знання і досвіду, філософії та етики представляє собою широке дослідницьке поле для вивчення сучасного соціуму, розуміння його природи у різних ситуаціях, постільки управління пронизує всю систему взаємовідносин у суспільстві. Специфікою філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму є його міждисциплінарний характер, наявність сучасних теоретичних концепцій з орієнтацією на вирішення гуманістичних задач соціуму. Філософія ноосферного управління занурюється в культуру, яка визначає розвиток самоуправлінських начал, аналізується у форматі аксіологічних, гносеологічних і методологічних принципів, що переломлюються через гуманістичні та аксіологічні чинники розвитку сучасного соціуму. Філософія ноосферного управління - особливий тип свідомої діяльності людини, вища форма управлінської діяльності, в центрі якої людина, як говорив В.Вернадський. В основі філософії ноосферного управління – суб'єкт-суб'єктне управління, пов'язане з формуванням суб'єкт-орієнтованого світу, детермінованого засадами гуманістичного менеджменту.

6.2 Розвиток концепції когнітивного управління в інформаційному суспільстві як основи конкурентоспроможності, стабільності та досягнення стратегічних інтересів держави

В контексті філософії ноосферного розвитку сучасного соціуму виділяється поняття «когнітивне управління», що використовується для посилення зворотних зв'язків суб'єкт-суб'єктного управління, постільки необхідно постійно відслідковувати, як проектні зміни впливають на підвищення ефективності всього сучасного соціуму. Управління у цьому процесі розуміється як інформаційний вплив, в контексті якого інформація несе в собі не тільки готове рішення, а як таке, що детермінується всією внутрішньою структурою того виду діяльності, який виконує функцію управління. У професійній практиці управлінців розробляється достатньо велика кількість технологій технологічного рівня, але вони, не маючи під собою будь-яких категоріальних засад, дають лише мозаїчну картину і знаходяться на рівні дослідницьких технологій та індуктивних знань. Слід виділити деякі групи технологій когнітивного управління: 1) рефлексивне управління, що включає рекламу, брендінг і формування культурних зразків переважно через візуальне сприйняття; 2) управління знанням, що об'єднує нові типи знань (тести, бази даних) і традиційні знання (факти, методики,

моделі, проблеми, задачі); 3) управління через спільноти (партії, суспільні організації, молодіжні рухи, Інтернет-спільноти); 4) інфраструктурне управління, яке включає різні соціальні структури освіти, фізичної культури, мистецтва, форм дозвілля, корпорації, мережі; 5) нормативне управління, у тому числі законодавство, релігійні і моральні приписи, стандарти освіти, бізнесу, організаційні схеми і стратегії.

В основі філософії ноосферного розвитку сучасного соціуму – якісні гуманістичні характеристики управлінського процесу, перехід на вищий щабель, що демонструє загально-цивілізаційний рівень, виражає універсальні зв'язки і явища, що демонструють якісний розвиток сучасного соціуму в усіх сферах життєдіяльності – економічній, політичній, соціальній, духовній. Тому вчені дотримуються того, що філософія ноосферного управління повинна базуватися на якості прийняття управлінських рішень, досягненні поставлених цілей («дерево цілей»). Філософія ноосферного управління розвивається у темпоральному вимірі, що враховує простір і час, детермінованих ментальністю, в основі якого «життєвий світ» народу, суспільства, нації, держави, людини. Як засвідчує аналіз, в умовах глобальної трансформації людства змінюються мотиви поведінки, ціннісні орієнтації, соціально-психологічні властивості людини та її відношення до людини, соціуму, природи, самого себе. Глобалізація впливає на розпад стійких соціальних зв'язків, в результаті чого посилюються імміграційні тенденції, неадаптованість сучасної людини до викликів сучасності, що приводить до зростаючої дестабілізації сучасного соціуму, падіння життєвих стандартів, соціально-психологічної дезадаптації сучасної людини, тому ноосферне управління направлене на подолання деструктивних явищ і процесів.

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму базується на науковому менеджменті і когнітивному управлінні, постільки кожного разу слід відслідковувати, як впливає ноосфера на природні та господарські процеси управлінські парадигми. Вчені розробили соціальні технології когнітивного управління, що знаходиться в основі філософії управління і включає: 1) рефлексивне управління; 2) управління знаннями; 3) управління через спільноти (мережеві товариства, Інтернет-спільноти); 4) управління через громадянське суспільство (партії і суспільні рухи); 5) інфраструктурне управління (соціальні структури освіти, науки, молоді і спорту); 6) нормативне управління (через законодавство); 7) управління змінами; 8) управління організаційним розвитком; управління інформаційними системами. Використання неадекватної інформації (теорії) приводить до неадекватної практики управління і неадекватного прийняття управлінських рішень в умовах інформаційного суспільства і глобалізації. Філософія ноосферного публічного адміністрування означає сукупність таких процесів, у яких поєднуються три види еволюції – природна, соціальна і діяльнісна, у центрі якої людина як «міра всіх речей» (Протагор).

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму виходить з синергетичного і нелінійного бачення шляхів подолання загальноцивілізаційних проблем, у контексті яких можливий альтернативний перехід від техногенної моделі розвитку, у якій людина протиставляється природі - до коеволюційної моделі існування соціуму, яка акцентує увагу на формуванні ноосоціогенезу. Філософія ноосферної концепції управління означає, що політика, влада і управління визначаються сферою розуму (ноосферою), моралі і справедливості, базуються на науково-раціональній і морально-справедливій основі, ноосферних підходах до розвитку суспільства. В ноосферному управлінському організмі соціуму повинна сформуватися здоровою кожна клітинка організму, щоб бути стійкою до динаміки космічного життя, ментальних вихрів, силового впливу зі сторони інших цивілізацій. Ноосферний погляд вселяє віру в те, що на вершині розвитку людина у змозі творити світ паралельно з природою, не руйнуючи світу, створеного ним, а сприяючи гармонійній взаємодії всіх життєвих факторів.

6.3 Розвиток концепції гуманістичного менеджменту як запит на пошуки нових смислів і значень у сучасному менеджменті в умовах інформаційного суспільства

Управлінська концепція гуманістичного менеджменту формується на основі вітчизняного й зарубіжного досвіду теорії і практики, науки, культури, освіти, включає принципи гуманізму і людиноцентризму, доведених теорією та перевірених практикою у провідних країнах, що мають відповідати високим ефективним стандартам високорозвинутих суспільств. Постіндустріальна епоха як соціокультурний контекст сучасної діяльнісної парадигми породжує нові соціокультурні тенденції, пов'язані зі становленням нової парадигми гуманітарності, діяльності і професіоналізації.

Необхідність позиціонування гуманістичного менеджменту в контексті сучасності пов'язана з вивченням теоретичних основ постіндустріалізму і постмодернізму. Сучасні концепції постіндустріального, інформаційного, когнітивного суспільства потребують культурологічного обґрунтування становлення і розвитку гуманітарно-орієнтованих інноваційних діяльнісних феноменів.

Засади гуманістичного менеджменту: людські відносини, людські ресурси, біхевіоризм (біхевіоралізм). В основі гуманістичного менеджменту принцип антропологічної редукції як пояснення об'єктивних утворень політики, влади, культури через віднесеність їх до людини; принцип органону як цілісне сприйняття сутності людини, виходячи зі створених нею об'єктивних форм культури; принцип антропологічної інтерпретації окремих явищ людського

буття; антропологічні принципи антропологічної школи.

Саме постіндустріальна епоха взаємозумовлює еволюцію гуманітарних соціокультурних процесів і розвиток менеджерального професіоналізму, що дозволяє зафіксувати істотний для нового типу діяльності зміну парадигми - соціокультурного розвитку, зокрема, формування «символічної людини», породженої інформаційною епохою Кастельса; формування постіндустріального гуманітарного ринку; запит на пошуки нових смислів і значень у сучасному менеджменті; формування нових типів діяльності і систем професіоналізації, орієнтованих на гуманітарне виробництво (виробництво людини); формування децентралізованих інноваційних професійних ідентичностей.

Гуманістичний менеджмент - це новий тип управлінської діяльності, направлений на досягнення позитивних якісних змін в контексті всіх сфер життєдіяльності суспільства засобами гуманізму, людиноцентризму, антропоцентризму, з використанням гуманітарних ресурсів і технологій.

Гуманістичний (гуманітарний) менеджмент базується на концептах гуманітарності, ідентичності, компетенції, комунікації, професійного самовизначення, культурно-символічного капіталу, культурної політики.

Гуманістичний (гуманітарний) менеджмент концептуалізований як інноваційний тип діяльності в її інноваційній інтерпретації як соціокультурний і антропологічний феномен, введений у контекст постіндустріальної шкали цінностей, що базується на теоріях діяльності.

Гуманістичний менеджмент як тип діяльності описаний на основі системної моделі, що включає оціночний, дескриптивний та інструментальний кластери:

1) до оціночного кластеру відносяться цінності стратегічного мислення і спів-діяльності, ефективної комунікації і продуктивної рефлексії, відповідальності і розвитку, підвищення якості життя;

2) дескриптивний кластер окреслений такими об'єктами гуманістичного менеджменту як символи, інституції, спільноти, території, простори, соціокультурні процеси, а також включає професійні спільноти гуманітарних менеджерів як значущий суб'єкт соціокультурного поля;

3) інструментальний кластер формує такі типи ресурсів, як символічні (простір комунікації і мова професії), компетентнісні (комунікативність, рефлексивність, креативність і проектність).

В контексті аналізу парадигми гуманістичного менеджменту слід також окреслити науковий інструментарій, який найчастіше застосовується для аналізу проблем гуманістичного менеджменту, зокрема,:

- системний метод - передбачає систематизацію сукупності взаємодіючих об'єктів, виявлення їх зв'язків і взаємодії, в сонові якого принцип упорядкування і систематизації;

- структурно-функціональний аналіз – виявляє зв'язки і взаємодію груп

об'єктів системи гуманістичного менеджменту, включаючи зворотні зв'язки між владою і суспільством, управлінням і суб'єктами господарювання, владою і громадянським суспільством;

- порівняльний метод (порівняльно-історичний, порівняльно-правовий) дозволяє знайти аналоги й детермінанти гуманістичного менеджменту, спостерігати в динаміці розвиток ситуацій;

- SWOT- аналіз, що є методикою поєднання порівняння факторів (загроз і можливостей), які негативно/позитивно впливають на діяльність суб'єкта та об'єктивно існують як усередині суб'єкта так і аналізі об'єкта

- антропологічний підхід, в основі якого «людина як міра всіх речей».

В основі формування нової концепції гуманістичного менеджменту в Україні закладена можливість формування планетарної свідомості і елементів загальнолюдської культури, які детермінуються:

- потребами соціальної практики, які диктують необхідність рефлексії феномена гуманістичного менеджменту в умовах глобальної трансформації;

- необхідністю комплексного осмислення сутності, змісту, функцій, напрямків розвитку гуманістичного менеджменту в умовах соціалізації економіки;

- особливостями гуманістичного менеджменту як цілісної соціальної системи, визначення місця й ролі основних субструктур гуманістичного менеджменту,

- важливістю ефективного управління економічними й соціальними системами в умовах суспільств транзитивного типу, утримання стану політичної, соціальної, економічної та культурної стабільності, пов'язаної з ефективними механізмами забезпечення гуманістичного менеджменту;

- необхідністю забезпечення всіх рівнів управлінського механізму гуманістичними науковими знаннями про сутність і характер взаємозв'язку об'єктивних умов реалізації забезпечення гуманістичного менеджменту в організаціях, особливостями його функціонування в умовах трансформаційних процесів (транзитивних, перехідних, модернізаційних).

У сучасних умовах розбудови держави для розробки і впровадження парадигми гуманістичного менеджменту необхідно:

- аналіз об'єктивної потреби у розвитку гуманістичного менеджменту як єдиної соціальної і економічної соціальної системи в контексті якої злагоджено працюють зворотні зв'язки;

- виявлення „фундаментальних економічних та управлінських констант”, які складають стійку основу функціонування управлінської системи в умовах ринку;

- вироблення напрямків оптимізації механізму ефективного забезпечення гуманістичного менеджменту для підготовки якісно нової управлінської еліти XXI століття;

- розробка і впровадження соціоантропологічної парадигми

гуманістичного менеджменту, в основі якої самоорганізаційні та системні процеси.

Гуманістичний менеджмент як управлінська концепція XXI століття є мультипарадигмальною сферою знання, в основі якої декілька самостійних парадигм, які детермінуються наступними факторами:

1) практичними: гуманістичний менеджмент є практичною сферою діяльності, яка пов'язана з вирішенням практичних задач, які виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства;

2) інституційними: гуманістичний менеджмент представляє собою сукупність інститутів, які здійснюють гуманістичну управлінську діяльність;

3) діяльнісними: гуманістичний менеджмент представляє собою діяльність по управлінню державою;

4) нормативно-правовими: гуманістичний менеджмент виступає як нормативно-правовою системою, яка регулює управління державою;

5) сциєнтистськими: гуманістичний менеджмент представляє собою сферу наукового знання, яка реалізується у діяльності держави;

6) системними: гуманістичний менеджмент повинен формуватися у вигляді системи, яка потребує системної регуляції і саморегуляції;

7) інструментальними: гуманістичний менеджмент представляє собою сукупність інструментів управління державою і впливу держави на суспільство;

8) інноваційними: гуманістичний менеджмент виступає як важливий механізм реалізації інновацій і оновлення усіх сфер суспільства;

9) патерналістськими: гуманістичний менеджмент являється сферою централізованого розподілу ресурсів;

10) ліберальними: гуманістичний менеджмент являється способом регулювання відносин між суб'єктами політики, влади, управління/

Як засвідчує аналіз, у сучасних умовах зміщується перехід від однієї парадигми управління до іншої:

1) від патерналістської до ліберальної, у контексті якої зміщуються акценти соціального захисту кожного громадянина на створення умов для соціально-економічної незалежності індивіда від держави, перетворення індивіда на партнера держави;

2) відбувається активізація інструментально-прагматичного парадигмального комплексу, зумовленого зміною акцентів державного управління на соціально-орієнтоване державне управління, що здійснюється на антропологічних засадах;

3) загальне домінування системної та синергетичної парадигми, які мають сукупність транскрипцій, так як загострюється потреба в інноваційній, практичній та інституціональній парадигмах, які означають розуміння реформ як реальних інноваційних процесів інституційного характеру.

Аналіз парадигми гуманістичного менеджменту свідчить, що методи гуманістичного менеджменту включають як методи пізнавальної діяльності, так

і методи практичної діяльності, які виступають образами владного впливу на процеси соціального розвитку держави. Саме системна методологія гуманістичного менеджменту стає загальною методологічною основою для адекватного вирішення проблем кризового соціуму з метою переведення соціальної системи у якісно новий соціальний стан.

Як свідчить аналіз, сучасному українському суспільству властиві багатокультурність, неоднорідність, тенденції до глобалізації, плюралістичність, демократизація, що виступають визначальним полем реалізації концепцій гуманістичного менеджменту. В останні роки багато видатних учених вважає, що суттєво новою парадигмою діяльності людства, вибору наших оптимальних рішень має стати система принципів синергетики – теорії самоорганізації складних і відкритих систем. Один із засновників цієї теорії, лауреат Нобелівської премії І.Пригожин, говорячи про необхідність перегляду понятійного апарату науки в цій теорії, відмічав, що його кінцевою метою має стати глибше проникнення у складні механізми рішень, які характеризують виживання суспільства.

Застосування гуманістичної системи принципів синергетичної парадигми може відіграти визначальну методологічну роль у прискоренні темпів «руху на випередження» у розвитку соціальної сутності держави і особливо ліквідації недоліків сучасного управлінського стану.

Україна повинна не механістично запозичувати чужі моделі розвитку гуманістичного менеджменту, які лежать в основі соціально-орієнтованого державного управління багатьох провідних країн світу, а розробляти свої специфічні моделі, детерміновані національним менталітетом. Синергетична модель гуманістичного менеджменту дає нам надію на „виживання суспільства”, розроблення своєї унікальної концепції входження України в лоно цивілізованих країн, сприяння руху «на випередження». Завдяки утвердженню ефективної парадигми гуманістичного менеджменту в усіх галузях суспільно-економічного життя, утвердження загальнолюдських пріоритетів Україна має зайняти гідне місце у світі, а українське суспільство рухатиметься цивілізованим шляхом до суспільства сталого людського розвитку.

Системність методології гуманістичного менеджменту зумовлена тим, що в її основу покладені принципи порядку, упорядкування і системності. Великого методологічного значення набуває ідея багатоваріантності розвитку, в основі якого переоцінка ролі об'єкта і суб'єкта у сторону розвитку суб'єкт-суб'єктного управління, в результаті чого гуманістичний менеджмент повинен сьогодні перетворитися на соціально-орієнтований державний менеджмент, прийнятий за парадигму сталого розвитку сучасного українського суспільства.

Формуючи парадигму гуманістичного менеджменту ХХІ століття, більшість громадян нашої країни чекають реальних суспільних змін і конструктивних дій від демократично обраної влади. Саме тому повернення довіри до влади, консолідація суспільства та послідовне здійснення актуальних

реформ, відповідає прагненню громадян України незалежно від їх регіональних ідентичностей, послідовного впровадження гуманістичних принципів у наше життя.

Перспектива українського суспільства безпосередньо залежить від того, як швидко буде усвідомлена необхідність ефективного політичного керівництва і компетентного соціально-орієнтованого державного управління, щоб просуватися Україні шляхом демократичних реформ, правової держави і вільної економіки. Існуюча в Україні соціальна система, яка є основою гуманістичного менеджменту, не відповідає потребам населення, яке опинилося за межею бідності.

Формування гуманістичного менеджменту не спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримки сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту прав, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних послуг сталого розвитку.

Перед владою постали виклики, які потребують ефективного та швидкого реагування:

1) економічна неспроможність переважної більшості територіальних громад здійснювати делеговані їм повноваження і бути відповідальними перед своїм населенням;

2) недостатність ресурсів у бюджетах розвитку для інвестицій в інфраструктуру міста, села, області, регіону.

Державі належить провідна роль у розвитку гуманістичного менеджменту в Україні, тому державна гуманітарна компонента гуманістичного менеджменту потребує оздоровлення, модернізації і систематизації, що передбачає вирішення ряду проблем, які є наслідком довготривалих суперечливих соціокультурних процесів. Реалізація цих пріоритетів неможлива поза контекстом розвинутого громадянського суспільства, формування «суспільства знань», культурної і політичної консолідації нації.

Національні пріоритети гуманістичного менеджменту мають бути зорієнтовані на формування сучасної конкурентоспроможної нації, позбавленої замкнутості і консерватизму, готової до осмисленого і критичного освоєння всього нового, відкритої до діалогу і співробітництва зі світом.

Практичні рекомендації:

- формувати спеціальність – гуманітарних менеджерів, необхідних для роботи у державному і муніципальному управлінні, здійсненні ними соціальної і культурної політики, означивши ключові контексти діяльності гуманітарного менеджменту у культурній політиці: а) смисловий (семіотичний); б) особистісного зростання і діяльнісного самовизначення (антропологічний); в) територіально-просторовий; г) стратегічного мислення і політичної дії.

- сприяти розвитку гуманітарного світогляду, в основі якого розвиток особистих здібностей, вміння давати різносторонню оцінку явищам людського

життя, практичних умінь у прийнятті рішень, формувати гуманне відношення до світу.

- сприяти розвитку гуманітарних технологій, що являють собою сукупність науково обґрунтованих прийомів і спеціальних технік непрямого впливу на суспільство через управління соціальною поведінкою людини.

- сприяти розвитку трьохвимірної методології соціального пізнання, що включає природноісторичний, чи об'єктивний підхід, діяльнісний і особистісний, або гуманістичний: якщо методологія – це світобачення, тобто бачення реальності та її фрагментів у якості предмета чи об'єкта дослідження, то метод є засіб чи сукупність засобів дослідження, що визначають конкретний шлях пізнавальної діяльності.

- сприяти модернізації соціогуманітарного простору України, для чого необхідно:

Філософія гуманістичного менеджменту в умовах інформаційного суспільства представляє собою таку гуманістичну сферу, в якій управління реалізується морально-справедливим розумом і глобальним інтегральним інтелектом. Критерієм рівня розвитку і якості життя людини є гуманістичні цінності і знання людини, яка живе в гармонії з оточуючою природою і природним середовищем.

В контексті ноосферних функцій управління соціумом виділяються:

- 1) екологічні особливості, потенціал території населення, оцінку стану соціоприродних ресурсів країни в біосфері Землі (еко-);

- 2) екологічні обмеження (норми) у способах взаємодії з природою – екологічність території земельного, водного, лісного, містобудівного господарства (техно-);

- 3) врахування критеріїв безпеки території в оцінці стану середовища життя населення (паспорт території) і функцій інститутів суспільства, що регулюють взаємодію з природою (-поліс);

- 4) етико-моральне і справедливе управління.

Філософія управління як нова парадигма управління розвитком сучасного соціуму включає модель стратегії розвитку України, що формується на основі розвитку інноваційної моделі, безпосередньо пов'язаної з формуванням суспільства знань.

Теперішнє наростання негативних наслідків в економіці, гострота соціальних конфліктів і політичних реакцій у суспільстві є наслідком системних вад державного управління, штучного балансу структури державної влади в Україні та порушення основних конституційних прав і свобод людини, нехтування інституційними чинниками суспільного розвитку. Зазначені суперечності зумовили високий рівень соціальної напруженості в суспільстві та сформували критичний запит на трансформацію країни. Саме неможливість реалізувати його через наявні інструменти громадянського суспільства призвели до втрати соціальної легітимності соціальних інститутів влади.

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму ставить своєю метою реалізувати ідею В.Вернадського про розвиток гармонійних відносин в онто-соціо-природних процесах людської життєдіяльності на основі знання, релігії і філософії.

Ноосферна концепція осмислює уявлення про особливу роль людини у Всесвіті як єдиного носія розуму і направлена на формування діалогу (полілогу) між людьми різних культурних традицій, національностей, релігійних конфесій, поколінь і гендерних відмінностей. У соціальному організмі регіону як світі-онтосі-континуумі повинна сформуватися здоровою кожна клітинка організму, яка повинна бути стійкою до динаміки космічного життя, ментальних вихрів, силового впливу зі сторони інших цивілізацій.

Ноосферний погляд уселяє віру в те, що «на вершині свого розвитку людина буде у змозі творити світ паралельно з природою, не руйнуючи світу, створеного ним». Ноосферу слід визначити як сферу розуму, яка сприяє гармонічній взаємодії всіх життєвих факторів, що забезпечують необмежений за часом розвиток Людства з його абсолютними функціями – пізнанням Всесвіту, продукуванням життя і розвитком життєоблаштування у сфері ноосфери, що розвивається (Суббето А.І. «Маніфест ноосферного соціалізму»).

Ноосферна економіка регіону повинна бути планово-ринковою, інтелектуальною, наукоємною, освітоємною, квалітативною економікою, що формує світ-соціум-екологію з точки зору соціальної чи гуманітарної політики, у центрі якої людина як творець всього сущого. Економіка, з поступовим переходом до прибутку, як провідного функціонала ринку і управління, до функціоналу якості життя на планових началах управління розвитком.

Прогрес ноосферної якості життя як провідний показник ноосферо-економічного прогресу допомагає окремому індивідууму результативно вирішувати проблеми, здійснювати раціональний вибір, генерувати інноваційні матриці культури. Ноосферу як глобальну оптимізовану соціально-економічну систему слід уявити як комплекс чотирьох взаємопов'язаних підсистем: 1) природної (вода, повітря, клімат, флора, фауна); 2) економічної (населення, промисловість, сільське господарство, транспорт); 3) соціокультурної (наука, мистецтво, охорона здоров'я, освіта, релігія); 4) етносоціальної (побут, традиції, звичаї, мова).

6.4 Розвиток концепції механізмів оптимізації інформаційного суспільства в Україні в контексті ноосферного розвитку

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму – це безперервно розширяюча у просторі і часі сфера розуму і духу, сфера, на якій базується життєдіяльність сучасної цивілізації, ядром якої слугує історична біосфера

Землі. Необмежена у часі життєдіяльність Земної цивілізації досягається гармонійною взаємодією людства і біосфери, регламентованим індексом стійкості розвитку (менше одиниці), і гармонійним розвитком всередині самого суспільства, що визначається індексом соціально-економічної дисгармонії (менше 10-15). Ноосферна економіка регіону як «економіка суспільного інтелекту» є освітня економіка, у якій освіта виступає «базисом базису» матеріального і духовного відтворення якості людини, якості освітніх послуг у суспільстві, якості суспільного інтелекту. Ноосферна економіка регіону – це економіка, яка спирається на ноосферо-технологічний базис, який залучає суб'єкта до соціокультурних феноменів даного соціуму. Ноосферна економіка як економічна і соціально-філософська наука включає у свої закони соціально-економічного розвитку окремих регіонів, з врахуванням дії закону енергетичної вартості, специфічних умов взаємодії господарсько-природно-ноосферної системи з регіональними особливостями виявлення гомеостатичних механізмів Біосфери і Планети Земля. Ноосферна економіка є економіко-господарська основа соціоприродної еволюції на основі суспільного інтелекту і освітянського суспільства» [2, 584с.].

Ноосфера розвитку сучасного соціуму як відкрита система, виявляючи свої іманентні сили розвитку, сприяє відтворенню своїх складових компонентів суспільного організму, сприяє формуванню загальнолюдської парадигми культури і цінностей. Розвиток чи еволюція відкритих систем (у тому числі складноорганізованих систем, як людська свідомість чи суспільство в цілому), відбувається за загальними для всього Космосу об'єктивним законам. Знаючи космічні закони, що регулюють світ, можна пройти через кризи з найменшими втратами до розвитку суспільного цілого. Такими законами розвитку відкритих систем являються закони самоорганізації і вільної волі у точці біфуркації при режимах із загостренням. Розвиток ноосферної економіки буде сприяти коеволюції (тобто узгодженої еволюції), яка означає, що гармонічно організоване суспільство виникає тоді, коли стратегія розвитку Природи і стратегія розвитку людства не суперечать один одному, а співпадають. Коеволюція – це співрозвиток взаємодіючих елементів однієї системи, яка розвивається і зберігає свою цілісність. Найбільш перспективними є типи спів розвитку, які передбачають зближення двох взаємопов'язаних еволюціонуючих систем, але не рух до одного загального образу (конвергенція). Останнє означає взаємну адаптацію, тобто коли зміни, що відбулися в одній з систем, ініціюють такі зміни в іншій системі, які, як мінімум, не приводять до небажаних чи тим більше неочікуваних наслідків. При аналогічних взаємодіях обов'язковою є деяка відносна симетрія, що означає рівнозначність коеволюціонуючих систем, що передбачає у кожній з них наявність набору потенційно можливих змін. Коеволюція сприяє збереженню різноманітності у системі, елементи якої коеволюціонують, що визначає безумовну коеволюцію системи перед конфліктним розвитком. Згідно з В.І.Вернадським, наша планета і Космос

уявляються як єдина система, у якій життя як жива речовина зв'язує у єдине ціле процеси, що протікають на землі, з процесами космічного походження. Сучасні досягнення науки вже сьогодні дозволяють зробити кроки у формуванні принципу єдності енергоінформаційної взаємодії природи і суспільства і на цій основі створити ряд нормативних і законодавчих актів, які можуть стати визначальним вектором космічного мислення і світогляду, які будуть сприяти розвитку цивілізації XXI століття.

6.5 Розвиток концепції ноосферного мислення як основи інформаційної культури особистості та її адаптації до життя в інформаційному суспільстві

Вже сьогодні активно розвивається ноосферне мислення, що представляє собою ключовий вузол ноосферогенезу, всієї концепції ноосфери. Ноосферогенез переживає самий складний етап, на якому відбувається вибір основного напрямку розвитку. У межах біосфери відбувається боротьба самих різноманітних стратегій, одна з яких являє собою формування ноосферної оболонки, квазірівновагомий подальший розвиток людства. Проте цій стратегії протистоять інші, у тому числі і руйнівні, в результаті чого ноосфера може і не відбутися, тому так важливим є формування ноосферного мислення і світогляду. У ноосферному мисленні слід виділити декілька основних напрямків: планетарне мислення, формування нообіогеоценозів, усвідомлення ноосферогенезу в цілому. Людина не може поки що охопити своєю свідомістю всі аспекти ноосфери: її багатовимірність, складне ієрархічне облаштування і саморозвиток. Першою фундаментальною задачею у процесу становлення ноосфери являється формування планетарного мислення.

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму як найбільш широкий синтез економічного і гуманітарного знання, покликана розкривати принципи і закони ноосферного господарювання у регіоні, діючого у просторі гомеостатичних механізмів біосфери і планети земля. Ноосферна економіка структурує конструкти духовної економіки, у якій економічна поведінка «економічної людини» повинна включати примат духовних потреб над матеріальними потребами. На те, що господарство являє собою явище духовного життя, звертав увагу С. Булгаков, і таким його робить саме свобода творчості. Ноосферно-духовна концепція регіону проголошує однією з головних цілей - формування мистецтва управління, що являє собою сукупність державних (публічних цілей), направлених на вироблення ефективних і якісних управлінських рішень. Головна функція ноосферного мислення – це забезпечення інтегральної цілісності, єдності, безпеки і добробуту своїх громадян, що забезпечується за рахунок вмілого керівництва та ефективного

управління. Так як регіону завжди доводиться долати дисипативні структури, повинен бути вироблений адаптаційний механізм самоорганізуючої системи за рахунок кооперативних зв'язків, організації простору для того, щоб не тільки виживати при різних ідеологічних впливах, але й протистояти руйнації усталеного

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму означає сукупність таких процесів, у яких поєднуються три види еволюції – природна, соціальна і власне діяльнісна, у центрі якої людина як міра всіх речей. Перш за все ноосферне мислення повинно бути сформовано на основі наукового менеджменту, виходити з синергетичного і нелінійного бачення шляхів подолання загально-цивілізаційних проблем, у контексті яких можливий альтернативний перехід від техногенної моделі розвитку, у якій людина протиставляється природі до коеволюційної моделі існування людства, модель якої акцентує увагу на формуванні ноосоціогенезу [4, 786с.].

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму означає, що політика визначається сферою розуму (ноосферою), моралі і справедливості, базується на науково-раціональній і морально-справедливій основі, на ноосферних підходах до розвитку суспільства. Ноосфера регіону представляє собою таку гуманістичну сферу управління, в якій управління реалізується морально-справедливим розумом і глобальним інтегральним інтелектом. Критерієм рівня розвитку і якості життя людини є гуманістичні цінності і знання людини, яка живе в гармонії з оточуючою природою і природним середовищем. В контексті вироблення ноосферних функцій управління регіоном слід враховувати: 1) екологічні особливості, потенціал території населення, оцінки стану соціоприродних ресурсів країни в біосфері Землі (еко-); 2) екологічні обмеження (норми) у способах взаємодії з природою – екологічність території земельного, водного, лісного, містобудівного господарства (техно-); 3) врахування критеріїв безпеки території в оцінці стану середовища життя населення (паспорт території) і функцій інститутів суспільства, що регулюють взаємодію з природою (-поліс).

Філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму свідчить, що ноосферні функції органів влади як гаранта збереження оточуючого середовища, екологічної безпеки населення реалізуються в екотехнополісі територіальних поселень держави – інституційної моделі біосферо-сумісного ведення господарства у певних умовах планети. Світоглядно екотехнополіс населення – це ноосферна функція інститутів стійкого життєзабезпечення поколінь, безпечної життєдіяльності суспільства і стійкості господарства держави. Практично екотехнополіс – це ноосферна функція гармонізації взаємодії населення з середовищем життя у природокористуванні поколінь у регіоні біосфери Землі.

Вона охоплює весь комплекс знань про ноосферу, закони і тенденції її становлення і розвитку, включаючи учення про перехід цивілізації до «стійкого

суспільства» і «стійкої держави». Ноосферологія мислиться як та частина майбутнього, яка акцентує увагу на виживанні людства шляхом розвитку морального гуманізованого та екологізованого розуму, становлення ноосферного колективного інтелекту на основі засобів інформатики. Забезпечення безпеки є основою стійкого розвитку у ході становлення ноосфери, що здійснюється головним чином за допомогою раціональних заходів, найновіших інформаційно-інтелектуальних технологій. З однієї сторони, мова йде про використання природних механізмів (типу природної безпеки, біологічної стабілізації і регуляції оточуючого середовища), які необхідно включати у сферу взаємодії природи і суспільства. З іншої сторони, гармонізація цієї взаємодії повинна досягатися за допомогою раціонально-духовних механізмів, що оптимально організують соціальну діяльність і переводять її на інтенсивно-коеволюційний шлях розвитку, що у сукупності забезпечує всезагальну безпеку і стратегічну стабільність.

Саме у ноосфері досягається системно-синергетичний синтез всіх складових стійкого розвитку, причому не тільки у самому соціумі, який виступає як ноосферо-глобальне ціле, але і в його взаємовідносинах з природою, як земною, так і космічною. Причому у відношенні космосу також у перспективі повинна бути забезпечена безпека у результаті становлення космоноосфери, де глобальна безпека забезпечується у її зовнішньому, геокосмічному і власне космічному варіантах, про які мріяв К.Ціолоковський.

Україна як самостійна держава, маючи великий природний, економічний, культурний та інтелектуальний капітал, зацікавлена в удосконаленні європейської архітектури безпеки. В умовах глобалізації ми стикаємося з більш складними проблемами, які пов'язані з нестійкими рівноважними станами у політиці, економіці і суспільстві. Хаос, порядок і самоорганізація, як у природі, так і у суспільстві, виникають у відповідності з законами складних динамічних систем. До яких висновків слід прийти у відношенні управління складними системами на підприємствах, у фірмах та адміністративних структурах? Слід враховувати в управлінні складними соціально-економічними системами, що потребують розвитку ноосферного мислення: перехід від лінійної до нелінійної динаміки; самоорганізацію і динаміку у природі і суспільстві; самоорганізацію і динаміку в економіці і суспільстві; самоорганізацію і динаміку в комп'ютерних, інформаційних і комунікативних системах; самоорганізацію і динаміку в управлінні підприємствами і адміністративними системами; самоорганізацію і динаміку у глобалізаційну епоху. Країни і нації також представляють собою складні соціально-економічні і соціально-культурні системи, розвиток яких підпорядковується законам нелінійної динаміки.

Нелінійна динаміка означає, що цими процесами у всіх деталях неможливо управляти централізовано. Тому необхідно своєчасно розпізнавати моменти нестійкості і можливі параметри порядку, які можуть домінувати у глобальних тенденціях розвитку. Вчені засвідчують, що в наших силах

впливати на нелінійну динаміку і нелінійні процеси. В умовах нелінійного динамічного розвитку вільних ринків організації і підприємства повинні перебудовуватися, а самоорганізація необхідна для того, щоб справитися із зростаючою складністю нелінійного розвитку.

6.6 Формування концепції гуманітарного розвитку сучасної України в умовах глобалізації

Актуальність формування концепції гуманітарного розвитку сучасної України зумовлена тим, що сучасна цивілізація перебуває на переломному етапі і потребує вироблення нової парадигми філософії гуманітарного розвитку. Людству загрожує загострення різноманітних глобальних криз, в суспільстві зростає напруга, в умовах глобальної трансформації виникає суспільство величезних ризиків. За цих обставин нагальною є вироблення якісно нової стратегії розвитку людської цивілізації у ситуації соціальних невизначеностей, яка спирається на парадигму «філософії глобалізації» та передбачає створення механізмів соціально-орієнтованого та антикризового управління, діяльність яких має бути спрямована на приборкання загрозливих процесів, мінімізації їх руйнівних наслідків, забезпечення стабільного розвитку сучасного соціуму. Такими механізмами є, насамперед, усталені соціальні інститути – економіка, політика, право, культура, управління, що сприяють інституціоналізації сучасного українського суспільства.

Актуальність дослідження формування концепції гуманітарного розвитку сучасної України зумовлена тим, що:

по-перше, недостатньою теоретичною розробленістю концепції гуманітарного розвитку сучасного українського суспільства в нових умовах глобалізації, так і осмислення комплексу кумулятивних змін, які набувають практично-світоглядного значення, що сприяють досягненню стабільного розвитку сучасного суспільства;

по-друге, на сьогоднішній день в Україні спостерігається певний дефіцит теоретико-методологічної рефлексії інструментів і технологій мінімізації ентропійних тенденцій у сучасному українському суспільстві, вирішенню яких може слугувати соціодіагностика антиентропійних процесів, котра може сприяти досягненню стабільності українського соціуму завдяки упровадженню соціально-орієнтованого державного управління;

по-третє, становлення і розвиток гуманітарної парадигми сучасного українського суспільства обумовлено, з одного боку, об'єктивним перебігом антропо-культурного сучасного процесу, що утверджується у вітчизняному соціальному просторі, з іншого – впливом суб'єктивного чинника управлінської суб'єкт-суб'єктної парадигми, в центрі якої людина не як засіб, а як міра всіх

речей;

по-четверте, соціоантропологічні засади, на яких базується сучасний соціум ХХІ століття, продовжує поглиблювати значення досліджень про соціально-орієнтоване управління, антикризові заходи держави, поставивши вимогу розробки таких категоріальних форм соціоантропологічного дискурсу, який міг би узгоджуватися з сучасними реаліями глобалізації і глокалізації.

Вирішити ці проблеми можливо, якщо докорінним чином сформувати теоретичне підґрунтя розвитку концепції гуманітарного розвитку сучасного українського суспільства, що базується на соціоантропологічній парадигмі, та сприяти рефлексії соціально-орієнтованого державного управління, методологічних прийомів і технік його впровадження; структуризації, так і інституціонального впливу держави на економіку, політику, культуру, соціальну сферу, можливих варіантів вирішення проблем у всіх сферах життєдіяльності суспільства, використовуючи самоорганізаційні і креативні аспекти; по-п'яте, у сучасній соціально-філософській науці має місце пізнавальна наукова проблема, яка пов'язана з дефіцитом теоретичної та практичної рефлексії механізмів розвитку сучасного соціуму, в центрі якої антропологічна проблематика, яка сприяє поглибленню підґрунтя для аналізу загальнолюдських цінностей в умовах загальносвітових тенденцій - глобалізації і глокалізації.

Розв'язання зазначених питань потребує системного дослідження, а також розробки відповідних науково-теоретичних важелів для упровадження нових механізмів соціально-орієнтованого спрямування розвитку сучасного українського суспільства. Під терміном „глобалізація” розуміється взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації економіки, розвитку єдиної системи світових взаємовідносин, зміни функцій національної держави у напрямку активізації діяльності транснаціональних корпорацій.

Основна мета – розробка концепції гуманітарного розвитку сучасного українського суспільства в умовах глобалізації у контексті розвитку сучасних процесів - економічних, політичних, соціальних, культурних тощо. Підходи до аналізу глобалізації є найрізноманітнішими - соціоантропологічні, соціоекономічні, соціокультурні, соціоуправлінські

Автори виходять з того, що глобалізація має складний багаторівневий характер розгортання соціально-історичного процесу у соціоекономічних, соціоантропологічних та соціокультурних вимірах як об'єктивного і всеохоплюючого інтеграційного процесу, у контексті якого відбуваються: інтеграція і диференціація; універсалізація (морально-етичних цінностей) та уніфікація (у вигляді “вестернізації”); інформатизація через формування громадської думки суспільства та зростання взаємозалежності (політичної, економічної, безпеки існування) всіх учасників постіндустріального суспільства. Проблеми глобалізації є надзвичайно актуальними у контексті викликів, що постають перед українським суспільством і більшість дослідників

відмічає суперечливість їх впливу процесів глобалізації на розвиток сучасного соціуму.

Метою концепції гуманітарного розвитку сучасного українського суспільства, що детермінується глобалізаційними чинниками, опрацювання синергетичної та системної методології аналізу складних і суперечливих процесів глобалізації, що розвивається в контексті соціоантропологічних, соціоекономічних та соціокультурних вимірів сучасності.

Мета роботи – розробити концепцію виходу сучасного українського соціуму з кризи та обґрунтувати соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні засади його сучасного розвитку, а також опрацювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності гуманістичних, антропологічних та культурних засад; розробити соціальні технології алгоритмів подолання ентропійних процесів та досягнення системного стабільного стану сучасного соціуму.

Об'єкт дослідження – феномен гуманітарного розвитку держави в умовах глобалізації та євроінтеграції, що базується на соціоекономічних, соціоантропологічних та соціокультурних вимірах, який потребує реалізації людського та соціального чинника у системі глобалізованих світових і регіональних спільнот і направлений на виживання людини і людства у складних процесах сучасної глобалізації.

Предмет дослідження – шляхи і напрями оптимізації сучасного гуманітарного розвитку українського суспільства в контексті соціально-орієнтованого та антикризового управління.

Як засвідчив аналіз, глобалізація тісно пов'язана з економікою, політикою, культурою, управлінням, тому для її адекватного аналізу досліджено соціоекономічні, соціоантропологічні, соціокультурні виміри, з акцентуацією аналізу політики, економіки, управління, культури, в центрі яких підтримка і розвиток людського фактору, що здійснюється через соціально-орієнтоване державне управління.

Наукова гіпотеза дослідження. Науково-дослідна робота направлена на розробку концепції техногуманітарного балансу сучасного українського суспільства, що являє собою концептуальну модель, котра описує механізм загострення і подолання антропогенних та культурогенних криз в умовах глобалізації, детермінованих економічними кризами; формування концепції культури, яка відігравала б роль компенсаторського фактора, який виступає як визначальний у періоди криз і сприяє відновленню порушеного балансу інструментального (техногенного) і гуманітарного характеру.

Стан розроблення проблеми.

У зарубіжному соціогуманітарному знанні тема глобалізації розроблена такими вченими, як Шнайдер-Детерс В., Дені де Ружмон, Геген Д., Дейвіс Н., Гоці С., Радьяр Д., Бжезинський Зб., Валлерстайн І., Робертсон Р., Розенау Дж., Тоффлер Е., Фукуяма Ф., Хантінгтон С.; лідируючі позиції в світі займають –

Воронкова В.Г., Ажажа М.А.

В.Чешков, В.Тишков, С.Хантінгтон, Ф. Фукуяма, С. Хоффман, У.Бек, К.Денчев, В. Уткін, Л. Абалкін, Дайчев Д; фахівці в Україні – В.Бех, В.І.Луговий, В.М.Князєв, М.Михальченко, М.Степико, А.Толстоухов, Ю.Пахомов, О.Дергачов; концепція сталого економічного розвитку - Бицюра Ю., Гальчинський А., Руденко Л., Геєць В., Мельник Л., Білявський О., Гапоненко С., Котвицька Н., Єрмилов С., Кіндратець О.М.

В рамках філософських засад гуманітарного розвитку слід назвати роботи таких вчених, як О.Алімов, О.Амоша, В.Беседін, Д.Богиня, А.Гальчинський, П.Гайдучський, В.Геєць, Н.Дєєва, В.Дем'яненко, В.Дорофійенко, М.Герасимчук, О.Гришкін, М.Долішній, С.Дорогунцов, Ю.Зайцев, Б.Кваснюк, С.Кирєєв, С.Криниця. І.Лютій, Е.Лібанова, І.Лукінов, М.Павловський, Ю.Пахомов, В.Симоненко, В.Тарасович, М.Чумаченко. В зарубіжній науковій літературі проблеми гуманітарного розвитку викладено у працях Р.Акоффа, Р.Арона, П.Бергера, Г.Блумера, П.Бурд'є, М.Вебера, Е.Гоффмана, Д.Гвішіані, Р.Дафта, Р.Кантера, М.Кроз'є, У.Мастенбрука, Д.Міда, Р.Мертон, Т.Парсонса, П.Сорокіна, Ю.Хабермаса, П.Штомпки; гуманістичні засади управління розроблялися у творах К.Адджеріса, Р.Блейка, П.Друкера, Ф.Герцберга, К.Левіна, Р.Лайкерта, А.Маслоу, Е.Мейо, Д.Макгрегора, Р.Мінцберга, Д.Моутона, А.Етціоні, Ф.Фідлера, М.Фоллет.

Одним з визначних дослідників проблем самоорганізаційних процесів та суб'єкт-суб'єктної парадигми був О.Богданов, який приділяв увагу як проблемі системної цілісності суспільства та його окремих підсистем різного роду, так і розробці тектології. Крім того, автори дослідження базувалися на працях постнекласичних методологій, зокрема, синергетичній, в контексті якої використовувалися ідеї Л.Кіященка, В.Алексєєвського, В.Аршинова, О.Астаф'євої, В.Буданова, К.Делокарова, М.Кагана, О.Князєвої, С.Курдюмова; вітчизняних дослідників – Л.Бевзенко, Л.Горбунової, І.Добронравової, В.Кизима, Н.Кочубей, С.Корабльової, В.Лутай, Г.Нестеренко, М.Нестерової, І.Предборської, І.Карпенка. У своїй роботі автори спираються на доробок д.ф.н., проф. М.Култаєвої «Соціологія глобалізації», зокрема аналіз суспільства в ситуації соціальних невизначеностей.

Автори дослідження спираються на Програму «Гуманістичного Маніфесту -2000» як заклик до планетарного гуманізму, схваленого 136 видатними вченими із 29 країн світу, що у даному випадку направлено на розвиток гуманістичного та організаційного менеджменту; Програму економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» на 2010-2014 роки; Закон України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (Відомості Верховної ради України (ВВР), 2009, №14, ст.181; серію законів Президента України і Верховної Ради України щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та формування суспільства сталого

розвитку. Проблема розвитку сучасного українського суспільства в умовах глобалізації є ще малодослідженою і потребує аналізу тенденцій глобалізації, виявлення проблем кризового соціуму сучасного українського суспільства, шляхів підвищення ефективності добробуту населення та соціальних стандартів; розвитку людського та соціально-гуманітарного розвитку в контексті формування програми заможного суспільства, конкурентоспроможності економіки та ефективної держави, що в цілому направлено на модернізацію українського суспільства з метою включення його до цивілізаційних загальнопланетарних процесів у добу глобалізації.

Зазначені праці представляють соціалізаційний, соціоуправлінський, соціокультурний, соціоантропологічний підходи до вирішення проблем соціально-орієнтованого державного управління. Проведений аналіз літератури показав, що у соціально-філософській літературі ще не вироблена єдина точка зору на зміст і основні напрями розвитку сучасного українського суспільства в умовах глобалізації; не досліджені механізми соціально-орієнтованого державного управління, направлено на гуманістичні чинники, існує термінологічна невизначеність понять «соціально-орієнтоване управління» і «соціально-орієнтоване державне управління», не розкритий взаємозв'язок антропологічних та соціально-економічних засад, які б сприяли підвищенню ефективності розвитку сучасного українського суспільства та виходу України з системної кризи. Чимало питань зазначеного спектра не знайшли свого теоретичного обґрунтування, на даний час відсутні наукові дослідження розробки і впровадження механізмів соціально-орієнтованого управління на рівні регіону в умовах глобалізації і глокалізації; залишаються невисвітленими чимало проблем концептуального та емпіричного характеру соціодіагностики соціального розвитку в умовах кризового соціуму. Основна мета наукового доробку направлена на те, щоб створити філософію глобального розвитку.

Методи дослідження:

Для формування концепції гуманітарного розвитку сучасної України в умовах глобалізації і глокалізації слід використати методи аналізу і синтезу, моделювання і прогнозування, кросскультурного (порівняльного) аналізу, інституційний, системний, синергетичний, структурно-функціональний, соціального гуманізму, антропологічної експертизи, зокрема для аналізу сучасних соціоекономічних, соціоантропологічних, соціокультурних процесів:

1. Логічного моделювання – для словесного опису концептуальних підходів до формування та розвитку соціально-управлінських систем. 2. Компаративістський - для порівняння концептуально-спеціальних соціально-економічних і соціально-управлінських систем, сформованих на принципах компаративістських теоретико-методологічних засад. 3. Структурно-логічного моделювання – для словесного опису концептуальних підходів до формування та розвитку сталого економічного розвитку. 4. Структурно-функціонального аналізу – для розкриття основних характеристик механізмів соціально –

орієнтованого державного управління, взаємозалежності окремих суспільних і політичних процесів у розвитку і динаміці. 5. Наукової абстракції і нелінійного (недетермінованого) мислення – з метою виявлення взаємодії прямих і зворотних зв'язків у лінійних (суб'єкт-об'єктних) і нелінійних (суб'єкт – суб'єктних) системах. 6. Системного аналізу – для аналізу різних соціальних інститутів, що забезпечується соціально-філософським усвідомленням стійкого розвитку країни як єдиного соціального організму. 7. Економіко-математичного моделювання – для побудови моделі прогнозування індексів людського розвитку регіонів. 8. Антропологічної експертизи, направлений на виявлення соціально-орієнтованого державного управління, в центрі якого „людина як міра всіх речей”; виявлення позитивного соціального індикатору соціально-орієнтованого державного управління та впровадження його моделі на рівні територіальної громади.

Методологічні принципи дослідження концепції гуманітарного розвитку ґрунтуються на принципах теорії самоорганізації складних систем та теорії дисипативних структур, які збагачують принципи синергетики. Базовими для аналізу сталого економічного розвитку в умовах модернізації українського суспільства стали основи положення соціальної синергетики: поняття соціальної ентропії, ідей порогових ефектів, біфуркацій, параметрів порядку, принципи мінімальної дисипації, синергетичного резонансу та не прогнозованості розвитку соціальних систем, подолання яких може привести до моделі стійкого розвитку.

Методологічні підходи концепції гуманітарного розвитку: синергетичний, системний, діяльнісний, порівняльний, які виступають засадничими у дослідженні становлення сталого економічного розвитку як нового соціального феномена у кризові періоди розвитку соціуму, що розвивається в контексті методу режимів із загостренням; це дає можливість зрозуміти сучасний світ як стохастичний, що формується в умовах нелінійності та має багато альтернативних шляхів у точках біфуркації (вибору розвитку системи). Моделі: західноєвропейська модель «держави добробуту»; етнонаціонального культурного організму; партисипаторної демократії (демократії участі); гуманітарного управління; соціальної (консолідованої) демократії; єдиного глобального ринку та глобального управління; динаміки національної економіки в умовах конкурентоспроможності. Концепції: постіндустріального капіталізму; неоліберальної демократії; використання людського капіталу; загальнопланетарної перспективи виживання людства; формування постматеріальних цінностей; стійкого економічного розвитку; постіндустріальної трансформації; суспільства добробуту; нової економіки знань; системного моніторингу, результати якого є основою оптимізації соціальної політики в регіоні.

В умовах ситуації невизначеностей в добу глобалізації необхідною умовою формування концепції оптимізації гуманітарного розвитку сучасного

українського суспільства є: 1) створення умов для забезпечення його прогресивного розвитку шляхом відновлення цілісності соціуму на рівні економіки, політики, культури, управління через подолання дестабілізуючих факторів; 2) створення сталого розвитку сучасного українського суспільства, яка б відображала цілі прогресивного розвитку; 3) формування механізмів антикризового соціуму, що детермінується соціантропологічними, соціоекономічними та соціокультурними чинниками.

Висновки до шостого розділу

Таким чином, філософія ноосферного розвитку сучасного соціуму є новою галуззю філософського знання і сприяє підвищенню ефективності розвитку сучасного соціуму в усіх його сферах, поява якої викликана визначальною роллю управління у житті суспільства і окремого індивіда в контексті нових викликів глобалізації. Філософія ноосферного публічного управління, будучи синтезом науки і мистецтва, знання і досвіду, філософії та етики представляє собою широке дослідницьке поле для вивчення сучасного соціуму, розуміння його природи у різних ситуаціях, постільки управління пронизує всю систему взаємовідносин у суспільстві. Специфікою філософії ноосферного публічного управління являється його міждисциплінарний характер, наявність сучасних теоретичних концепцій з орієнтацією на вирішення гуманістичних задач соціуму. Філософія ноосферного публічного управління занурюється в культуру, яка детермінує розвиток управлінських начал, аналізується у форматі аксіологічних, гносеологічних і методологічних принципів, що переломлюються через гуманістичні та аксіологічні чинники управління. Філософія ноосферного публічного управління - особливий тип свідомої діяльності людини, вища форма управлінської діяльності, в центрі якої людина. В основі філософії ноосферного публічного управління – суб'єкт-суб'єктне усвідомлене управління, що пов'язане з формуванням суб'єкт-орієнтованого світу, детермінованого засадами гуманістичного менеджменту.

В основі філософії ноосферного публічного управління – якісні гуманістичні характеристики управлінського процесу, перехід на вищий щабель, що демонструє загально-цивілізаційний рівень, виражає універсальні зв'язки і явища, що демонструють якісний розвиток сучасного соціуму в усіх сферах життєдіяльності – економічній, політичній, соціальній, духовній. Тому деяка група вчених дотримується того, що філософія ноосферного публічного управління повинна базуватися на якості прийняття управлінських рішень, що базуються на досягненні поставлених цілей («дерево цілей»). Філософія ноосферного публічного управління розвивається у темпоральному вимірі, що враховує простір і час, детермінованих ментальністю, в основі якого «життєвий світ» народу і людини. Як засвідчує аналіз, в умовах глобальної трансформації людства змінюються мотиви поведінки, ціннісні орієнтації, соціально-психологічні властивості людини та її відношення до людини, соціуму,

природи, самого себе.

Глобалізація впливає на розпад стійких соціальних зв'язків, в результаті чого посилюються імміграційні тенденції, неадаптованість сучасної людини до викликів сучасності, що приводить до зростаючої дестабілізації сучасного соціуму, падіння життєвих стандартів, соціально-психологічної дезадаптації сучасної людини. Філософія ноосферного публічного управління повинна базуватися на науковому менеджменті і когнітивному управлінні, постільки кожного разу слід відслідковувати, як впливає ноосфера на природні та господарські процеси управлінські парадигми. Вчені розробили соціальні технології когнітивного управління, що знаходиться в основі філософії публічного управління і включає: 1) рефлексивне управління; 2) управління знаннями; 3) управління через спільноти (мережеві товариства, Інтернет-спільноти); 4) управління через громадянське суспільство (партії і суспільні рухи); 5) інфраструктурне управління (соціальні структури освіти, науки, молоді і спорту); 6) нормативне управління (через законодавство); 7) управління змінами; 8) управління організаційним розвитком; управління інформаційними системами. Адже використання неадекватної інформації (теорії) приводить до неадекватної практики публічного управління і неадекватного прийняття управлінських рішень в умовах інформаційного суспільства і глобалізації.